ਧਨਰਾਜ ਐਨ ਅਸਾਵਾਨੀ

ਬਨਾਮ

ਅਮਰਜੀਤਸਿੰਘ ਮੋਹਿੰਦਰਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2023 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2093)

ਜੁਲਾਈ 25, 2023

[ਡਾ. ਧਨਾਨਜੈ ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ*, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ, ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਮਿਸਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ: ਕੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਐਕਟ, 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਐਕਟ, 1960 – ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਖਾਸ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰ ਹੈ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਗੇ – ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ:

ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 81 ਦੇ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਆਡੀਟਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ 'ਤੇ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਦਾ ਆਡੀਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਪਾਇਆ ਹੈ – ਆਡੀਟਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ – ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਆਡੀਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ 'ਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ – ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਆਡੀਟਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਨਿਭਾਈ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਚੌਕਸੀ ਮੰਗਦੀ ਹੈ – ਇਹ ਆਡੀਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਆਡੀਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਐਕਟ, 1960 –ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) – ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ., ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 420, 406, 409, 465, 467, 468 ਅਤੇ 471 ਰ/ਵ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ, ਖਿਲਾਫ ਰਿਜ਼ੋਰਟ, ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਸ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਦੇ 1960 ਦੇ ਐਕਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ – ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ:

ਫੈਸਲਾ: ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ – ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਮ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ 1973 ਵਿੱਚ ਹਨ, ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ – ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੇ ਉਸ ਆਡਿਟ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ – ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 81 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5ਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਜੋ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰਾਰ/ਆਡਿਟਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ਯੁਕਤ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ (2014) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : (2013) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 713; ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਨਾਇਕ (1984) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 500 : (1984)2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 914-- ਦਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਮਾਜੁਦੀਨ ਅੰਸਾਰੀ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2009) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 316 : (2009) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 759; ਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ ਰਾਉਤ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2008) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 526 : (2009) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 372; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (1992) ਸੁਪਲੀ (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 335 : (1990) 3 ਸੁਪਲੀ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 259 – ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (1994) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 299 : (1994) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 208; ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਬਨਾਮ ਦੀਪਕ ਮਹਾਜਨ (1994) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 440 : [1994]1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 445; ਮਿਰਜ਼ਾ ਇਕਬਾਲ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1983) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 5 106; ਟੀ.ਟੀ. ਅੰਤੋਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 181 : [2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 942; ਸ਼ਿਓਨੰਦਨ ਪਾਸਵਾਨ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1987) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 288 : (1987) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 7 42; ਰਘੁਕੁਲ ਤਿਲਕ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 631; ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਜਾਟ (2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 340 : (2017) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 682; ਰਾਜੇਂਦਰ ਦੱਤਾ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ (2016) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 358 : [2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 639; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿਰਮਾਣ (2001) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 470 : [2001] 3 ਸੁਪਲੀ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 619 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2093 ਦਾ 2023.

ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 16.11.2021 ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4134 ਦਾ 2019 ਵਿੱਚ.

ਨਾਲ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਆਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 2246 ਦਾ 2022.

ਵੀ. ਗਿਰੀ, ਦੀਪਕ ਨਰਗੋਲਕਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਕੇਂਜਲੇ, ਨਰੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲਾਲ ਮਾਣਿਕਰਾਓ, ਚੰਦਨ., ਸਿੱਧਾਰਥ ਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ, ਆਦਿਤਯ ਅਨਿਰੁੱਧ ਪੰਡਿਤ, ਭਾਰਤ ਬਾਗੀਆ, ਸੌਰਵ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੇਯਾ ਸਕਸੇਨਾ, ਮਿਸ ਯਾਮਿਨੀ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਨਜੇ ਵਰਮਾ, ਸ਼ਾਂਤਨੂ ਫਾਂਸੇ, ਸੁਧਨਵਾ ਬੇਦੇਕਰ, ਗੌਰਵ ਸਿੰਘ, ਸੌਮਿਕ ਘੋਸਾਲ, ਸੁਨੀਲ ਫਰਨਾਂਡਿਸ, ਮਿਸ ਨੂਪੁਰ ਕੁਮਾਰ, ਦਿਵਿਆਂਸ਼ ਤਿਵਾਰੀ, ਮਿਸ ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਗਪਾਲ, ਅਮੋਲ ਨਿਮਾਲਕੁਮਾਰ ਸੂਰਯਵੰਸ਼ੀ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਭੱਟ, ਮਿਸ ਆਰਤੀ ਮਾਹਲੋ, ਬਾਲਾਜੀ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ, ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਪਾਠਕ, ਮਿਸ ਅੰਕਿਤਾ ਚੌਧਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਸੀਜੇਆਈ

1. ਛੱਡੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ.

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 16 ਨਵੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 806 ਦਾ

2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ1 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 420, 406, 409, 465, 467, 468 ਅਤੇ 471 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪਿੰਪਰੀ, ਚਿੰਚਵਾੜ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

3. ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੇਵਾ ਵਿਕਾਸ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਐਕਟ 19602 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬੈਂਕ ਦਾ ਪੂਰਵ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੁਆਰਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਧਨ ਦੀ ਗਬਨ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਮੈਂਬਰਾਂ, ਸ਼ੇਅਰ-ਹੋਲਡਰਾਂ, ਅਤੇ ਜਮਾਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਵਿੰਗ3 ਨੇ ਪਿੰਪਰੀ-ਚਿੰਚਵਾੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ 2019 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 235 ਅਤੇ 241 ਦਾ 2019 ਬੈਂਕ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 406 ਅਤੇ 420 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਈਓਡਬਲਿਊ ਨੇ 16 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼, ਪੁਣੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਚਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਆਡਿਟ, ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੀਤੀ, ਕੋਲੈਟਰੱਲ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋਨ ਨੀਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਆਰਬੀਆਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ।

4. 2 ਮਈ 2019 ਨੂੰ, ਈ.ਓ.ਡਬਲਿਊ., ਪਿੰਪਰੀ-ਚਿੰਚਵਾੜ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 9 ਮਈ 2019 ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਜੌਇੰਟ ਰਜਿਸਟਰਾਰ (ਆਡਿਟ) ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਈ.ਓ.ਡਬਲਿਊ. ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ 12 ਜੂਨ 2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਣ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।

5. ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ 2005 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਨਿਰੀਖਣ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੰਗੀ। 16 ਜੂਨ 2019 ਨੂੰ, ਜੌਇੰਟ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰੀਖਣ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਸੌਂਪੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਯੋਗ ਜਾਂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਰਜ਼ੇ ਉਹਨਾਂ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਲਏ ਗਏ ਸਨ; ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਗਬਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਖਾਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰ ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨੇ ਗਏ।

6. 19 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੀ.ਐਸ. ਪਿੰਪਰੀ, ਪਿੰਪਰੀ-ਚਿੰਚਵਾੜ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 806 ਦੇ 2019 ਦਰਜ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 420, 406, 409, 465, 467, 468 ਅਤੇ 471 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਜੌਇੰਟ ਰਜਿਸਟਰਾਰ (ਆਡਿਟ) ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਰੀਖਣ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦੇ ਦਫਤਰੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਤੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

7. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 226 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾਇਆ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ 16 ਨਵੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 81(5B) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਮ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ 1973 ਵਿੱਚ ਹਨ, ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 1960 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਉਸ ਆਡਿਟ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 81 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 81(5B) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਉਸ

ਆਡਿਟਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 81(3)(c) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਬਾਧਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਦੇ।

8. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ ਮਿਸਟਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਕੇਂਜਲੇ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਵੀ ਗਿਰੀ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਦੀਪਕ ਨਰਗੋਲਕਰ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਸਟਰ ਸ਼ਾਂਤਨੂ ਫਾਂਸੇ, ਵਕੀਲ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਏ ਐਨ ਐਸ ਨਾਡਕਰਨੀ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਸੁਨੀਲ ਫਰਨਾਂਡਿਸ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

9. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 81(5B) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

10. 1960 ਦਾ ਐਕਟ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸਹਿਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ VIII ਵਿੱਚ 'ਆਡਿਟ, ਜਾਂਚ, ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ' ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਧਾਰਾ 81 ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਹਰ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਆਡਿਟ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਇੱਕ ਆਡਿਟਰ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 81(1)(ਅ) ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਵਿਸੋ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਆਡਿਟਰਾਂ ਦੀ ਪੈਨਲ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 81(3) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਡਿਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਖਾਤਿਆਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਕਾਗਜ਼ਾਤ, ਸਿਕਿਉਰਿਟੀਜ਼, ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਧਾਰਾ 81(3)(ਸੀ) ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਟੈਸਟ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 81(5)(ਬੀ) ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਡਿਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਗਲੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:

"81(5)(ਬੀ) ਆਡਿਟਰ ਆਪਣੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏਗਾ ਜੋ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਖਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਉਸ ਅਵਧੀ ਤੱਕ ਦੇ ਬੈਲੈਂਸ ਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਘਾਟਾ ਖਾਤਾ ਉੱਤੇ, ਜਿਸ ਤੱਕ ਖਾਤੇ ਆਡਿਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸੇਗਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਖਾਤਾ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਉੱਚਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਆਡਿਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਖਾਤਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰੇਗਾ। ਆਡਿਟਰ ਸਬੰਧਤ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰੇਗਾ। ਜੋ ਆਡਿਟਰ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਡਿਸਕੁਆਲੀਫਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਆਡਿਟਰਾਂ ਦੀ ਪੈਨਲ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ:

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਡਿਟਰ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਏਗਾ:

ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਆਪਣੀ ਆਡਿਟ ਦੇ ਸਮਾਪਨ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਆਡਿਟਰ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਤੀ

ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ ਜੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਆਡਿਟਰ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਡਿਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਡਿਸਕੁਆਲੀਫਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

11. ਧਾਰਾ 81(5B) ਅਧੀਨ, ਆਡੀਟਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਖਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਆਡਿਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਬੈਲੈਂਸ ਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਘਾਟਾ ਖਾਤਾ ਨੂੰ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਡਿਟ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਆਡੀਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਖਾਤੇ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਉੱਚਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 81(5B) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਆਡੀਟਰ ਨੇ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਖਾਤਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਡੀਟਰ ਨੂੰ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਡੀਟਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

12. ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ 11 ਅਤੇ 12 ਅਗਸਤ 2021 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਿੰਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 525, 526 ਅਤੇ 527 ਦੇ 2022, ਜੋ ਆਡੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 6 ਅਗਸਤ 2021 ਦੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 19 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ ਸੀ, ਜੋ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸੰਕੀਰਣ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 81(5B) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਲਡਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।

13. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਸੈਕਸ਼ਨ 81(5ਬੀ) ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਆਡਿਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 81(5ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 81(5ਬੀ) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 154 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਪਣੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ ਰਾਉਤ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.* ਅਤੇ ਜਮੀਰੁਦੀਨ ਅੰਸਾਰੀ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.

14. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੈਕਸ਼ਨ 81(5ਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੈ, ਵੱਲੋਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 1960 ਦਾ ਐਕਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।

15. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4(2) ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

4. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ।— (1) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (45 ਦੇ 1860) ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇਥੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

16. ਧਾਰਾ 4(2) ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਪਰੰਤੂ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਇਕਬਾਲ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1947 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1947 ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1947 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 452 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਖਾਸ ਤਰੀਕਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਆਮ ਤਰੀਕੇ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

17. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਤਰੀਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਉਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੇ ਮੌਖਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

18. ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਚਿਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

19. ਵਿੱਚ ਏ ਆਰ ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਨਾਇਕ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਲੋਕਸ ਸਟੈਂਡੀ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ

ਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਲਈ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ:

"ਇਹ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਲਗਭਗ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਭਾਵ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਆ ਜਾਂ ਚੁੱਕਾਰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ [ਦੇਖੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(n) CrPC] ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਮਾਜ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਆਪਣੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਣ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲੇ ਜਾਂ ਬਦਲੇ ਦੇ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਜ਼ਾਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਅਧੀਨ ਨੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਆ ਜਾਂ ਚੁੱਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ, ਇਹ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਬ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੰਕੇਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਲੇ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਜ਼ਾਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਕਸ ਸਟੈਂਡੀ ਦੇ ਸਖਤ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ, ਸੀਮਿਤ ਜਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪਵਾਦ ਦੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

20. 1960 ਦਾ ਐਕਟ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 81 ਨੇ ਨਿਯੁਕਤ ਆਡੀਟਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਪਾਈ ਹੈ। ਆਡੀਟਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਦਾ ਆਡੀਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ 81(5B) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਆਡੀਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿੱਤੀ ਅਣਿਯਮਿਤਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਆਡੀਟਰ ਆਡੀਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਖਾਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਆਡੀਟਰ ਨੇ ਐਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਆਡੀਟਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਲਈ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਅਣਿਯਮਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਡੀਟ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਿਯਮਿਤਤਾ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੂੰਕਿ ਸਿਰਫ ਆਡੀਟਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਿਯਮਿਤਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, 1960 ਦਾ ਐਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਅਣਿਯਮਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ

21. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਮੀਰੁੱਦੀਨ ਅੰਸਾਰੀ (ਉੱਪਰ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਹਿ ਸਕਣ ਕਿ 1960 ਦਾ ਐਕਟ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਮੀਰੁੱਦੀਨ ਅੰਸਾਰੀ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ, 1999 ਦੀ ਧਾਰਾ 23(2) ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 156(3) ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਸਿੰਡੀਕੇਟਸ ਜਾਂ ਗੈਂਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੋਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 23(2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਜੱਜ ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਦਾ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਜੋ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਲੋਜ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

23. (1) ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, —

(a) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ

ਪੂਰਵ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(b) ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(2) ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜਣ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

22. ਜਮੀਰੁਦੀਨ ਅੰਸਾਰੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਗੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਸੰਜਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

67. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ ਹਾਂ ਕਿ ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੂੰ, ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 156(3) ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸੰਜਣ ਕਰ ਸਕੇ, ਬਿਨਾਂ ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਅਧੀਨ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਖਾਸ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਦੀ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਜਣ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਨ ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੌਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

23. ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਦੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਵ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 23(2) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਜਣ ਲੈਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੰਗਕੂ ਦੁੱਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਆਸਾਮ,

ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987, ਜੋ ਕਿ MCCOCA ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਰਗਾ ਸੀ। TADA ਦੀ ਧਾਰਾ 20-ਏ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"20-ਏ.ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ।—(1) ਇਸ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪੂਰਵ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(2) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ: ਪਹਿਲਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਓਵਰਰਾਈਡਿੰਗ ਕਲੌਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਸ ਨੇ "ਨੋ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ "ਨੋ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

24. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਆਡੀਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜੋ ਆਡੀਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿੱਕਾਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਆਡੀਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਬਿੰਨਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਜਮੀਰੁੱਦੀਨ ਅੰਸਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

25. ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਡੀਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਅਨਿਵਾਰਯ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ ਰਾਉਤ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੁੱਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1994('7') ਨੇ ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। TOHO ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ TOHO ਐਕਟ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਦੋਨੋਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਟੋਹੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(2) ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

26. ਜਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤ ਅਰਥ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।18 ਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ ਰਾਉਤ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਟੀਓਐਚਓ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਜਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤ ਅਰਥ ਦੁਆਰਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 1960 ਦਾ ਐਕਟ ਆਡਿਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ। ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਆਡਿਟਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਚੌਕਸੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸਾਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਡਿਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿੱਤੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਜਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤ ਅਰਥ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅੰਜਿਹਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਾਣਿਜਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਸਕਣ, ਤਾਂ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਈਏ ਕਿ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 81(5ਬੀ) ਜਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤ ਅਰਥ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਡਿਟਰ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।

27. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 31 ਮਈ 2021 ਨੂੰ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ 2016-2017 ਅਤੇ 2017-2018 ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਉੱਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸੀਆਰਪੀਸੀ

ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ 190 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 81(5B) ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀਆਂ।

28. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਭਜਨ ਲਾਲ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਜਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਨ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਧਾਰਾ 81(5B) ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

29. ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5B) ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਆਡਿਟਰ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

30. ਅਸੀਂ ਤਦਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ 16 ਨਵੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ., ਨਾਮਤ: ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 806 ਦੀ 2019 ਮਿਤੀ 19 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

31. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੰਬਈ ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

32. ਅਪੀਲ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

33. ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ/ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ।

34. ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਨਿਪਟਾਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਖਾਸ ਛੱਡੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 2246 ਦੀ 2022

35. ਖਾਸ ਛੱਡੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਧਨਰਾਜ ਐਨ ਅਸਵਾਨੀ ਬਨਾਮ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਹਿੰਦਰਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ [ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2093 ਦੀ 2023] ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate